

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

પ્યોર હિલિયમ ઇન્ડિયા પ્રા. લિ.

વિ.

ઓઈલ એન્ડ નેચરલ ગેસ કમિશન

૦૯/૧૦/૨૦૦૩

[વી.એન. ખરે, મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ અને એસ.બી. સિંહા, ન્યાયમૂર્તિ]

આબિટ્રેશન એક્ટ, ૧૯૪૦-કલમ ૩૦-એવોર્ડ રદ કરવો-તેના માટેના આધારો-અદાલતોની હુકમત-આબિટ્રેટરે કારણો દર્શાવ્યા વિનાનો એવોર્ડ (નોન-સ્પીકિંગ એવોર્ડ) આપીને એવું ઠરાવ્યું કે ડૉલરના ભાવમાં વધારો થવાને કારણે અપીલકર્તા ઊંચી કિંમત મેળવવા માટે હકદાર હતા-પ્રતિવાદીએ એવોર્ડને એવા આધારે પડકાર્યો કે કરારમાં ભાવવધારાને કારણે અપીલકર્તાને કોઈ લાભ

આપવાની જોગવાઈ ન હતી-ઠરાવાયું કે, કરારનું અર્થઘટન આર્બિટ્રેશન કરારના વ્યાપની અંદર હતું-એવોર્ડમાં કોઈ ક્ષતિ નથી.

પ્રતિવાદી દ્વારા હિલિયમ ગેસના પુરવઠા માટે વૈશ્વિક ટેન્ડર આમંત્રિત કરતી નોટિસ બહાર પાડવામાં આવી હતી. ટેન્ડરની કલમ ૧.૧૬.૧ માં એવી શરત હતી કે જ્યાં ભારતીય રૂપિયામાં ચૂકવણી કરવાની જરૂર હોય, ત્યાં બિડરે એ સ્પષ્ટ કરવું જોઈએ કે તેને પોતાના પર મૂકવામાં આવી શકે તેવા ઓર્ડર મુજબના પુરવઠા/સેવાઓ પૂર્ણ કરવા માટે કોઈ વિદેશી હૂંડિયામણની જરૂર પડશે કે કેમ. બિડરે ભારતીય ચલણના ભાગ અને વિદેશી ચલણ વચ્ચેના તેના વિભાજન સાથે કુલ કિંમત દર્શાવવી જરૂરી હતી. ટેન્ડરની કલમ ૨.૬ મુજબ બિડરે મક્કમ કિંમત દર્શાવવાની જરૂર હતી અને કોઈ ભાવવધારો માન્ય ન હતો. કલમ ૨૧ હેઠળ, કરારના સંબંધમાં અથવા કરારમાં સમાવિષ્ટ અથવા તેમાંથી ઉદ્ભવતી કોઈ પણ બાબત અંગે અથવા કરાર હેઠળ પક્ષકારોના અધિકારો, જવાબદારીઓ અથવા ફરજો અંગે પક્ષકારો વચ્ચે જે કોઈ વિવાદ, મતભેદ અથવા પ્રશ્ન ઊભો થાય, તેને આર્બિટ્રેશન માટે મોકલવાનો હતો.

અપીલકર્તાએ સૌથી નીચી બિડ સબમિટ કરી હતી. વાટાઘાટો પછી, અપીલકર્તા રૂ. ૧૪૯ પ્રતિ ક્યુબિક મીટરના ભાવે ગેસ સપ્લાય કરવા સંમત થયા, જેમાંથી ૪.૬૦ યુએસ ડૉલર વિદેશી હૂંડિયામણનો ઘટક હોવાનો હતો. અપીલકર્તાને

કરાર આપવામાં આવ્યો હતો. કરારના અસ્તિત્વ દરમિયાન, ભારતીય રૂપિયાની સરખામણીમાં ચુએસ ડોલરના મૂલ્યમાં વધારો થયો હતો અને અપીલકર્તાએ પ્રતિવાદી પાસેથી કરારની તારીખ અને સપ્લાયની તારીખના રોજ ડોલરના ભાવના તફાવતની માંગણી કરી હતી. સરકાર દ્વારા અપીલકર્તાના દાવાની ભલામણ કરવામાં આવી હતી. જોકે, પ્રતિવાદીએ તે દાવો ફગાવી દીધો હતો.

અપીલકર્તાએ પક્ષકારો વચ્ચેના આર્બિટ્રેશન કરારનો આશરો લીધો. આર્બિટ્રેટરોએ કારણો દર્શાવ્યા વિનાનો એવોર્ડ આપ્યો જેમાં પ્રતિવાદીને વિનિમય દરની વધઘટ માટે અપીલકર્તાને વળતર આપવા માટે જવાબદાર ઠરાવવામાં આવ્યા.

પ્રતિવાદીએ આર્બિટ્રેશન એક્ટ, ૧૯૪૦ ની કલમ ૩૦ હેઠળ એક અરજી દાખલ કરીને એવોર્ડની માન્યતાને એવા આધારે પડકારી હતી કે કરારમાં ભાવમાં કોઈ વધારાની જોગવાઈ ન હતી અને તેથી, આર્બિટ્રેટરો દ્વારા આપવામાં આવેલો એવોર્ડ કરારની જોગવાઈઓની વિરુદ્ધ હતો. હાઈકોર્ટના સિંગલ જજ દ્વારા પ્રતિવાદી દ્વારા દાખલ કરાયેલી અરજી ફગાવી દેવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ પ્રતિવાદીએ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ સમક્ષ અપીલ પસંદ કરી હતી. ડિવિઝન બેન્ચે અપીલ મંજૂર કરી હતી.

અપીલકર્તાએ ડિવિઝન બેન્ચના ચુકાદા અને આદેશને પડકાર્યો હતો. અપીલ મંજૂર કરતા, અદાલતે

ઠરાવ્યું.: ૧.૧. કારણો દર્શાવ્યા વિનાના એવોર્ડમાં હસ્તક્ષેપ કરવાની અદાલતની હકુમત મર્યાદિત છે. જો કરાર હેઠળ ઊભા કરાયેલા અવરોધ/પ્રતિબંધને ધ્યાનમાં લેતા દાવેદારનો દાવો આબિટ્રેશન યોગ્ય ન હોય, તો અદાલત એવોર્ડ રદ કરી શકે છે પરંતુ જ્યાં સુધી આવો કોઈ અવરોધ/પ્રતિબંધ શોધી ન કઢાય, ત્યાં સુધી અદાલત આબિટ્રેશન એક્ટ, ૧૯૪૦ ની કલમ ૩૦ હેઠળ પોતાની હકુમતનો ઉપયોગ કરી શકે નહીં. [૫૮૩-એ-સી]

સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. વિ. એલાઈડ કન્સ્ટ્રક્શન્સ, [૨૦૦૩] ૬ સ્કેલ ૨૬૫; કે.આર. રવીન્દ્રનાથન વિ. સ્ટેટ ઓફ કેરળ, [૧૯૯૮] ૯ એસસીસી ૪૧૦; પી.વી. સુબ્બા નાયડુ અને અન્ય વિ. ગવર્મેન્ટ ઓફ એ.પી. અને અન્ય, [૧૯૯૮] ૯ એસસીસી ૪૦૭; એચ.પી. સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ વિ. આર.જે. શાહ એન્ડ કંપની, [૧૯૯૯] ૪ એસસીસી ૨૧૪; ડબલ્યુ.બી. સ્ટેટ વેરહાઉસિંગ કોર્પોરેશન અને અન્ય વિ. સુશીલ કુમાર કાયન અને અન્ય, [૨૦૦૨] ૫ એસસીસી ૬૭૯; ભારત કોર્કિંગ કોલ લિ. વિ. મેસર્સ અન્નપૂર્ણા કન્સ્ટ્રક્શન, [૨૦૦૩] ૭ સ્કેલ ૨૦; રાજસ્થાન સ્ટેટ માઈન્સ એન્ડ મિનરલ્સ લિ. વિ. ઇસ્ટર્ન એન્જિનિયરિંગ એન્ટરપ્રાઈઝિસ અને અન્ય, [૧૯૯૯] ૯ એસસીસી ૨૮૩; ફૂડ કોર્પોરેશન ઓફ

ઈન્ડિયા વિ. સુરેન્દ્ર, દેવેન્દ્ર એન્ડ મહેન્દ્ર ટ્રાન્સપોર્ટ કો., [૨૦૦૩] ૪ એસસીસી ૮૦ અને શ્યામા ચરણ અગરવાલા એન્ડ સન્સ લિ. વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા વગેરે, [૨૦૦૨] ૬ એસસીસી ૨૦૧, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો.

૧.૨. આબિટ્રેશન કરારના વ્યાપક સ્વરૂપ, વ્યાપ અને મર્યાદાને ધ્યાનમાં લેતા કરારના દસ્તાવેજનું અર્થઘટન કરવું એ વિદ્વાન આબિટ્રેટરોની હકુમતની અંદર હતું અને પક્ષકારોના વર્તનની સાથે સાથે સંજોગોવશાત પુરાવાઓને પણ ધ્યાનમાં લઈને એવોર્ડ પસાર કરવામાં તેઓ ગેરમાર્ગે દોરાયા છે તેમ કહી શકાય નહીં. [૫૭૭-એફ]

૧.૩. આ બાબત સુસ્થાપિત છે કે કરારની શરતો સ્પષ્ટ અથવા ગર્ભિત હોઈ શકે છે. કરારના અર્થઘટનની બાબતમાં પક્ષકારોનું વર્તન પણ એક સુસંગત પરિબળ ગણાશે. [૫૭૭-એ]

૧.૪. મેસેર્યુસેટ્સ બી. એન્ડ ઈન્સ્યોરન્સ કો. વિ. યુ.એસ. (૧૯૫૬) ૩૫૨ યુએસ ૧૨૮ અને ખરદાહ કંપની લિ. વિ. રેમન એન્ડ કો. (ઈન્ડિયા) પ્રાઇવેટ લિ., [૧૯૬૩] ૩ એસસીઆર ૧૮૩, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો.

૧.૫. કાયદાના એ સિદ્ધાંતને ધ્યાનમાં લેતા કે કોઈ ચોક્કસ દાવો ઊભો કરવા અંગે કરારમાં કોઈ ચોક્કસ અવરોધ અસ્તિત્વમાં હોય તેવા સંજોગોમાં જ આબિટ્રેટરની હકુમત છીનવાઈ જશે, અદાલતે અનિવાર્યપણે એવું ઠરાવવું જ જોઈએ કે આ એવોર્ડ કાયમ રાખવા પાત્ર હતો. પ્રસ્તુત કેસમાં આવો કોઈ અવરોધ અસ્તિત્વમાં ન હોવાથી, તે કાયદાકીય રીતે અમલવારી પાત્ર છે. આબિટ્રેટરોને કાનૂની મુદ્દાનો નિર્ણય કરવાનું કહેવામાં આવ્યું હતું જેમાં કરારનું અર્થઘટન સામેલ હતું. તેથી, આબિટ્રેટરો એવોર્ડ આપવામાં હકુમતની બહાર ગયા છે તેમ કહી શકાય નહીં. [૫૮૫-ડી-ઈ]

૨.૧. અપીલકર્તાએ ટેન્ડર આમંત્રિત કરતી નોટિસની શરતો અનુસાર તેની બિડ્સમાં વિદેશી હૂંડિયામણના ઘટકનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો. આ બાબત પ્રતિવાદી દ્વારા જ એક ચોક્કસ હેતુ માટે માંગવામાં આવી હતી. પક્ષકારો વચ્ચેના કરારનું અર્થઘટન એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કરવું જોઈએ કે ટેન્ડર વૈશ્વિક પ્રકૃતિનું હતું અને પ્રતિવાદીએ વિદેશી ચલણમાં ચૂકવણી કરવાની જરૂર પડે તેવા સંજોગોમાં તેની અસર ખર્ચના પરિબળ પર પડશે તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને ડોલરના દરમાં થતી વધઘટ પ્રતિવાદીએ ધ્યાનમાં રાખવી જરૂરી હતી. [૫૮૩-એફ]

૨.૨. પ્રસ્તુત કેસમાં, અપીલકર્તાએ કિંમતમાં કોઈ વધારો માંગ્યો ન હતો. તેણે

માત્ર ડૉલરના દરમાં વધઘટ થવાને કારણે કિંમતમાં જે તફાવત સર્જાયો હતો તેની જ માંગણી કરી હતી. દસ્તાવેજોના અર્થઘટનનો આશરો લેવાથી, અપીલકર્તા રૂ. ૧૪૯ કરતાં વધુ રકમનો દાવો કરવા માટે હકદાર બન્યા ન હતા, પરંતુ તેનાથી અપીલકર્તાએ અયોગ્ય રીતે સમૃદ્ધિ મેળવી ન હતી. જો ડૉલરના ભાવ ઘટ્યા હોત, તો પ્રતિવાદી તે માટેના તફાવતનો દાવો કરવા હકદાર બન્યા હોત.

[૫૮૩-ડી-ઈ]

સિવિલ અપીલ હકુમત: સિવિલ અપીલ નં. ૬૪૭૮/૨૦૦૧

એવોર્ડ નં. ૨૦૦/૧૯૯૩ માં આબિટ્રેશન પિટિશન નં. ૫૨/૯૪ માં એ. નં. ૬૧૨/૯૬ માં બોમ્બે હાઈકોર્ટના ૨૪/૦૨/૨૦૦૦ ના રોજ ના ચુકાદા અને આદેશથી.

અપીલકર્તા વતી દીપાંકર પી. ગુપ્તા અને અશોક માથુર.

પ્રતિવાદી વતી મુકુલ રોહતગી, એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ, સૌરભ કિરપાલ, સુભાષ ઓબેરોય, સી.એમ. ગોપાલ અને કે.વી. મોહન.

અદાલતનો ચુકાદો નીચે મુજબના ન્યાયમૂર્તિ દ્વારા આપવામાં આવ્યો:

એસ.બી. સિંહા, ન્યાયમૂર્તિ: કરારનું અર્થઘટન કરવાની આબિટ્રેટરની હકુમત આબિટ્રેશન એક્ટ, ૧૯૪૦ (જેને ટૂંકાક્ષરમાં અહીંથી આગળ 'એક્ટ' તરીકે ઓળખવામાં આવશે) ની કલમ ૩૦ હેઠળના વિરોધનો વિષય-વસ્તુ બની શકે કે કેમ, તે આ અપીલમાં પ્રશ્ન હેઠળ છે જે હાઈકોર્ટ ઓફ જ્યુડિકેયર એટ બોમ્બેના અપીલ નં. ૬૧૨/૧૯૯૬ માં ૨૪/૦૨/૨૦૦૦ ના રોજ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી ઉદ્ભવે છે, જે પ્રતિવાદીના ઉક્ત વિરોધને ફગાવી દેતા વિદ્વાન સિંગલ જજના ૧૩/૧૦/૧૯૯૯ના ના રોજ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી ઉદ્ભવ્યો છે.

પૃષ્ઠભૂમિની હકીકત:

અહીંના પક્ષકારોએ ૦૨/૦૫/૧૯૮૯ ના રોજ ના વૈશ્વિક ટેન્ડર આમંત્રિત કરતી નોટિસના અનુસંધાને હિલિયમ ડાઈવિંગ ગેસના પુરવઠા માટે કરાર કર્યો હતો. ટેન્ડર આમંત્રિત કરતી ઉક્ત નોટિસની શરતો અનુસાર, અહીંના પ્રતિવાદીએ હિલિયમ ગેસનો પુરવઠો મેળવવાનો હતો, જે રાસાયણિક રીતે ઉત્પાદિત ન થતો હોવાને કારણે દુર્લભ વાયુઓ પૈકીનો એક છે અને મુખ્યત્વે ખનિજ સ્વરૂપે કુદરતી

ગેસના કુવાઓમાંથી કાઢવામાં આવે છે. ઉક્ત ગેસ સામાન્ય રીતે યુ.એસ.એ., અલ્જીરિયા, પોલેન્ડ અને રશિયાથી આયાત કરવામાં આવે છે. ટેન્ડર આમંત્રિત કરતી ઉક્ત નોટિસની શરતો અનુસાર, વિદેશી અને ભારતીય બંને ટેન્ડરો દ્વારા દરોના ત્રણ અલગ-અલગ વર્ગો દર્શાવવાના હતા. જ્યારે વિદેશી ટેન્ડરોએ તેમની કિંમતો વિદેશી ચલણમાં દર્શાવવાની હતી, ત્યારે ભારતીય બિડરો ચૂકવણીનું સ્વરૂપ સૂચવી શકતા હતા, એટલે કે જો તેનો કોઈ ભાગ વિદેશી હૂંડિયામણનો ઘટક ધરાવતો હોવાને કારણે વસૂલવા પાત્ર હોય. ટેન્ડર આમંત્રિત કરતી ઉક્ત નોટિસના અનુસંધાને અથવા તેને આગળ ધપાવવા માટે, ટેન્ડરોએ તેમની તકનીકી બિડ્સ સબમિટ કરી હતી. બિડિંગ બે તબક્કામાં થવાનું હતું; જેની શરતો અનુસાર તકનીકી બિડ્સ પહેલા ખોલવાની હતી અને ત્યારબાદ જ અંતિમ બિડ્સ પર વિચારણા કરવાની હતી. અપીલકર્તાની બિડ સૌથી નીચી હોવાનું જણાયું હતું કારણ કે અપીલકર્તાએ રૂ. ૧૫૦ પ્રતિ ક્યુબિક મીટરની કિંમતની બિડ કરી હતી જેમાંથી ૫ યુએસ ડૉલર વિદેશી હૂંડિયામણનો ઘટક હોવાનો હતો. અપીલકર્તાની ઉક્ત બિડ સૌથી નીચી હોવાનું જણાતા, પક્ષકારો વચ્ચે વાટાઘાટો થઈ; જેના અનુસંધાને અથવા તેને આગળ ધપાવવા માટે, અપીલકર્તાએ તેની ઓફર ઘટાડીને રૂ. ૧૪૯ પ્રતિ ક્યુબિક મીટર કરી દીધી, જેમાંથી ૪.૬૦ યુએસ ડૉલર વિદેશી હૂંડિયામણનો ઘટક હોવાનો હતો.

હિલિયમ ગેસની તાતી જરૂરિયાત અનુભવાતા, પ્રતિવાદીએ કરારના અમલીકરણ

બાકી હોય તે દરમિયાન, અપીલકર્તાને હિલિયમ ગેસના ૫૨૦૦૦ ક્યુબિક મીટરના એડ હોક પુરવઠા માટે ઓર્ડર આપ્યો. પ્રતિવાદીએ ફરીથી ૨૫/૦૫/૧૯૯૦ ના રોજ હિલિયમ ગેસના ૩૦૦૦૦૦ ક્યુબિક મીટરના પુરવઠા માટે ઓર્ડર આપ્યો.

પેટ્રોલિયમ અને કુદરતી ગેસ મંત્રાલય, ભારત સરકાર દ્વારા ૨૧/૦૫/૧૯૯૦ ના રોજ ના તેના પત્ર દ્વારા પ્રતિવાદીને સંબોધિત પત્રના આધારે હિલિયમ ગેસની ખરીદી માટે વિદેશી હૂંડિયામણ મુક્ત કરવામાં આવ્યું, જેમાં જણાવ્યું હતું કે:

"મને ઉપરોક્ત વિષય પરના તમારા ૧૯/૦૪/૯૦ ના પત્ર નં. ડી.આઈ.એચ./બી.ઓ.પી./ઓ.બી.જી. / ઓ.એસ./૩૦/૯૦ નો સંદર્ભ લેવા અને મેસર્સ પ્યોર હિલિયમ ઇન્ડિયા લિ., બોમ્બે પાસેથી રૂ. ૪.૪૭ કરોડના ખર્ચે ૩,૦૦,૦૦૦ એમ૩ હિલિયમ ગેસની ખરીદી માટે રાષ્ટ્રપતિની મંજૂરી આપવા માટે નિર્દેશિત કરવામાં આવ્યો છે, જેમાં રૂ. ૨.૩૮ કરોડના વિદેશી હૂંડિયામણના ઘટક (૧.૩૮૦ મિલિયન યુએસ ડૉલર @ ૫.૭૮૭૫ યુએસ ડૉલર = રૂ. ૧૦૦) નો સમાવેશ થાય છે."

ત્યારબાદ પ્રતિવાદીએ ૧૨/૦૬/૧૯૯૦ ના રોજ અપીલકર્તાને ૪.૬૦ યુએસ

ડૉલરના વિદેશી ટૂંડિયામણના ઘટક સહિત રૂ. ૧૪૯ પ્રતિ ક્યુબિક મીટરની કિંમતે અનુક્રમે ૫૨૦૦૦ ક્યુબિક મીટર અને ૩૦૦૦૦૦ ક્યુબિક મીટર હિલિયમ ગેસ સપ્લાય કરવા માટે બે સપ્લાય ઓર્ડર જારી કર્યા. યુએસ ડૉલરની કિંમતમાં થયેલા વધારાને ધ્યાનમાં લેતા, અહીંના અપીલકર્તાએ કરારની તારીખ અને સપ્લાયની તારીખના રોજ ના યુએસ ડૉલરની કિંમતના તફાવતની માંગણી કરી. અપીલકર્તાના દાવાની ભલામણ સચિવ, પેટ્રોલિયમ અને કુદરતી ગેસ વિભાગ તેમજ અન્ય કેટલાક પરિષ્ઠ અધિકારીઓ દ્વારા કરવામાં આવી હતી. જોકે, પ્રતિવાદીએ ૧૪/૦૭/૧૯૯૨ ના રોજ અથવા તેની આસપાસ દાવો ફગાવી દીધો હતો, ત્યારબાદ આબિટ્રેશન કરારનો આશરો લેવામાં આવ્યો હતો. આબિટ્રેટરોએ ૦૧/૦૩/૧૯૯૩ ના રોજ સંદર્ભ સ્વીકાર્યો. આબિટ્રેટરો દ્વારા ૧૩/૦૮/૧૯૯૩ ના રોજ કારણો દર્શાવ્યા વિનાનો એવોર્ડ આપવામાં આવ્યો હતો જેમાં ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે પ્રતિવાદી ઇન્વોઇસની તારીખથી એવોર્ડની તારીખ સુધી વાર્ષિક ૧૮% ના દરે વ્યાજ સાથે રૂ. ૧,૦૩,૪૧,૩૦૯ ની રકમ એક્સચેન્જ રેટ ફ્લક્ચ્યુએશન (વિનિમય દરની વધઘટ) માટે અપીલકર્તાને વળતર આપવા માટે જવાબદાર છે. અહીંના પ્રતિવાદીએ બોમ્બે હાઇકોર્ટ સમક્ષ એક્ટની કલમ ૩૦ હેઠળ અરજી દાખલ કરીને ઉક્ત એવોર્ડની માન્યતાને પડકારી હતી જે આબિટ્રેશન પિટિશન નં. ૫૨/૧૯૯૪ તરીકે નોંધવામાં આવી હતી. બોમ્બે હાઇકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજે ઉક્ત અરજી ફગાવી દીધી અને ૧૩/૧૦/૧૯૯૫ ના રોજ ના આદેશ દ્વારા એવોર્ડને કોર્ટનો નિયમ (રૂલ

ઓફ ધ કોર્ટ) બનાવવાનો નિર્દેશ આપ્યો.

તેનાથી નારાજ અને અસંતુષ્ટ થઈને પ્રતિવાદીએ તેની સામે અપીલ દાખલ કરી જે આક્ષેપિત ચુકાદાના કારણે મંજૂર કરવામાં આવી છે. આથી, અપીલકર્તા અમારી સમક્ષ અપીલમાં છે.

રજૂઆતો:

અપીલકર્તા વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વરિષ્ઠ કાઉન્સેલ શ્રી દીપાંકર પી. ગુપ્તાએ એવી દલીલ કરી હતી કે હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે એ પૂર્વધારણા પર વિવાદનો નિર્ણય કરીને સ્પષ્ટ ભૂલ કરી છે કે કરારની કોઈ પણ કલમ હેઠળ દાવો રજૂ કરી શકાયો ન હોત. વિદ્વાન કાઉન્સેલે એવી દલીલ કરી હતી કે આર્બિટ્રેટરો, પક્ષકારો વચ્ચે થયેલા આર્બિટ્રેશન કરારના વ્યાપ અને આશયને ધ્યાનમાં લેતા કરારના અર્થઘટનના પ્રશ્ન પર જવા માટે હકદાર હતા અને આમ, તેઓ તે માટે જરૂરી હકુમત ધરાવતા હોવાથી, હાઈકોર્ટ સ્વતંત્ર રીતે તેનું અર્થઘટન કરી શકી ન હોત.

કરારની વિવિધ કલમો તેમજ દાવાની અરજી તરફ અમારું ધ્યાન દોરતા, વિદ્વાન કાઉન્સેલે એવી દલીલ કરી હતી કે આર્બિટ્રેટરે આ કેસની હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને તેમજ પક્ષકારોની રજૂઆતોને ધ્યાનમાં રાખીને કરારના નિયમો

અને શરતોનું વિશ્લેષણ કર્યું હતું અને તે બાબતને ધ્યાનમાં લેતા હાઈકોર્ટ એક્ટની કલમ ૩૦ હેઠળ પોતાની હકુમતનો ઉપયોગ કરતી વખતે તેમાં હસ્તક્ષેપ કરી શકી ન હોત, ખાસ કરીને જ્યારે એવોર્ડ કારણો દર્શાવ્યા વિનાનો હતો. એવો આગ્રહ કરવામાં આવ્યો હતો કે ભારત સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલા ૨૫/૦૯/૧૯૮૯ ના રોજ ના પરિપત્ર પત્રને ધ્યાનમાં લેતા પણ આવો દાવો ટકી શકે તેમ હતો.

શ્રી ગુપ્તાએ રજૂઆત કરી હતી કે અપીલકર્તાના વ્યાજબી દાવાને નકારવામાં પ્રતિવાદીનો અભિગમ મનસ્વી અને અયોગ્ય ગણાવો જોઈએ કારણ કે અપીલકર્તા દ્વારા માંગવામાં આવેલી સમાન શરતો પરની ચૂકવણી માત્ર વિદેશી બિડરોને જ નહીં પરંતુ વાસ્તવમાં અન્ય ભારતીય બિડરોને પણ કરવામાં આવી હતી જ્યાં કિંમત ભારતીય ચલણમાં ચૂકવવાપાત્ર હતી. આવો દાવો રજૂ કરીને, વિદ્વાન કાઉન્સેલે આગ્રહ કર્યો કે, અપીલકર્તાએ કિંમતમાં કોઈ વધારો માંગ્યો ન હતો પરંતુ રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટની કલમ ૪૦ હેઠળ રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા જારી કરાયેલા નોટિફિકેશન અનુસાર ડૉલરના દરમાં થયેલી વધઘટને કારણે કરારની જોગવાઈઓની શરતોમાં થયેલા નુકસાનનો દાવો કર્યો હતો અને આવો સુધારો કરારની કલમ ૨૩ ની શરતો અનુસાર પણ માન્ય હતો.

ઉક્ત દલીલોના સમર્થનમાં, શ્રી ગુપ્તાએ ડબલ્યુ.બી. સ્ટેટ વેરહાઉસિંગ કોર્પોરેશન

અને અન્ય વિ. સુશીલ કુમાર કાયન અને અન્ય, [૨૦૦૨] ૫ એસસીસી ૬૭૯,
કે.આર. રવીન્દ્રનાથન વિ. સ્ટેટ ઓફ કેરળ, [૧૯૯૮] ૯ એસસીસી ૪૧૦,
પી.વી. સુબ્બા નાયડુ અને અન્ય વિ. ગવર્મેન્ટ ઓફ એ.પી. અને અન્ય,
[૧૯૯૮] ૯ એસસીસી ૪૦૭, એચ.પી. સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ વિ. આર.જે.
શાહ એન્ડ કંપની, [૧૯૯૯] ૪ એસસીસી ૨૧૪, શ્યામા ચરણ અગરવાલા
એન્ડ સન્સ વગેરે વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વગેરે, [૨૦૦૨] ૬ એસસીસી
૨૦૧ પર ભારે ભાર મૂક્યો હતો.

વિદ્વાન કાઉન્સેલે વધુમાં એવી દલીલ કરી હતી કે કારના અર્થઘટનના હેતુ માટે
માત્ર તેની શરતો જ નહીં પરંતુ પક્ષકારોનું વર્તન અને આસપાસના સંજોગો પણ
સુસંગત છે. ખરદાહ કંપની લિ. વિ. રેમન એન્ડ કો. (ઇન્ડિયા) પ્રાઇવેટ લિ.,
[૧૯૬૩] ૩ એસસીઆર ૧૮૩ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે. કોઈ પણ
સંજોગોમાં, વિદ્વાન કાઉન્સેલે એવી દલીલ કરી હતી કે યુએસ ડૉલરના દરમાં
વધઘટ થવાને કારણે રૂપિયાના મૂલ્યમાં થયેલા તફાવતની ચૂકવણીની બાબતમાં
પ્રતિવાદી કેન્દ્ર સરકારના નીતિવિષયક નિર્ણયથી બંધાયેલા હતા.

બીજી તરફ, વિદ્વાન એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ શ્રી મુકુલ રોહતગીએ એવી
રજૂઆત કરી હતી કે કારની શરતો અનુસાર અહીંના અપીલકર્તા દ્વારા હિલિયમ
ગેસના પુરવઠા માટે દર્શાવવામાં આવેલી બિડની કિંમત મક્કમ હોવાથી,

અપીલકર્તા કિંમતમાં કોઈ વધારો મેળવવા માટે હકદાર ન હતા અને આમ, જો અપીલકર્તાની દલીલ સ્વીકારવામાં આવે, તો તે માલની કિંમતમાં વધારો અટકાવતી કરારની કલમથી વિરુદ્ધ જશે.

શ્રી રોહતગીએ એવી દલીલ કરી હતી કે ભારતીય રૂપિયામાં ચૂકવવાની થતી કિંમતમાં વિદેશી ટૂંડિયામણના ઘટકનો ખુલાસો માત્ર બિઝ્સના મૂલ્યાંકનના હેતુ માટે જ માંગવામાં આવ્યો હતો. તેઓ એવો આગ્રહ રાખશે કે તમામ હેતુ અને આશય માટે, વિદેશી ટૂંડિયામણના ઘટકને અપીલકર્તાને હિલિયમ ગેસના પુરવઠા માટેની કિંમતની ચૂકવણી સાથે કોઈ લેવાદેવા ન હતી. તેમની દલીલના સમર્થનમાં, શ્રી રોહતગીએ રાજસ્થાન સ્ટેટ માઈન્સ એન્ડ મિનરલ્સ લિ. વિ. ઈસ્ટર્ન એન્જિનિયરિંગ એન્ટરપ્રાઇઝિસ અને અન્ય, [૧૯૯૯] ૯ એસસીસી ૨૮૩ પર આધાર રાખ્યો હતો.

વિદ્વાન કાઉન્સેલે વધુમાં એવી દલીલ કરી હતી કે રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા જારી કરાયેલા નોટિફિકેશન્સ રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટની કલમ ૪૦ ની જોગવાઈની શરતો અનુસાર અથવા અન્યથા 'કાયદામાં કોઈ ફેરફાર' સમાન નથી.

કરારની સુસંગત કલમો:

"૧.૧૬ કિંમતો:

૧.૧૬.૧ જ્યાં ભારતીય રૂપિયામાં ચૂકવણીની જરૂર હોય તેવા કિસ્સાઓમાં, બિડરે સ્પષ્ટપણે સૂચવવું જોઈએ કે તેને પોતાના પર મૂકવામાં આવી શકે તેવા ઓર્ડર મુજબના પુરવઠા/સેવાઓ પૂર્ણ કરવા માટે કોઈ વિદેશી હૂંડિયામણની જરૂર પડશે કે કેમ. આ હેતુ માટે તેઓએ ચોક્કસ ચલણ દર્શાવતા ભારતીય ચલણના ભાગ અને વિદેશી ચલણ વચ્ચેના તેના વિભાજન સાથે કુલ કિંમત દર્શાવવી જોઈએ.

બિડરે ચૂકવણીઓનું સ્વરૂપ પણ સૂચવવું જોઈએ જેનો હેતુ વિદેશી હૂંડિયામણની ચૂકવણીઓને આવરી લેવાનો છે, એટલે કે, શું તે સાધનો/સેવાઓ મેળવવા/ભાડે રાખવા, કર્મચારીઓની ચૂકવણી અથવા પેટા-એસેમ્બલીઓ, સ્પેરપાર્ટ્સની પ્રાપ્તિ અથવા કાચા માલની ખરીદી માટે અથવા અન્ય કોઈ હેતુ માટે છે.

જે બિડરને ઓર્ડર પૂર્ણ કરવા માટે કોઈ વિદેશી હૂંડિયામણની જરૂર ન હોય તેણે આ બાબત સ્પષ્ટપણે જણાવવી જોઈએ.

જો બિડરને જરૂરી વિદેશી ટૂંડિયામણ સુરક્ષિત કરવામાં મદદ કરવા માટે ઓએનજીસી પાસેથી કોઈ સહાય/પ્રમાણપત્રની જરૂર હોય, તો તે તેમ જણાવવું જોઈએ."

"૧.૧૬.૩ પુરવઠા માટે કિંમત પસંદગી:

સ્થાનિક ઉત્પાદકો વિદેશી સપ્લાયર કરતાં કિંમત પસંદગી મેળવવા માટે હકદાર છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય સ્પર્ધામાં પ્રાપ્ત થયેલી સૌથી નીચી તકનીકી રીતે સ્વીકાર્ય વિદેશી ઓફરની સીઆઈએફ કિંમત પર કિંમત પસંદગી સ્વીકાર્ય છે.

પ્રાઈસ પ્રેફરન્સ (કિંમતમાં અગ્રતા) આપવા માટેનો માપદંડ ડોમેસ્ટિક વેલ્યુ એડિશન (આંતરિક મૂલ્યવર્ધન) છે. સ્પેશી ઓફરમાં ઉમેરાયેલ આંતરિક મૂલ્ય નીચે મુજબ રહેશે:

ભારતીય બિડરના કાચા માલના ઘટકો અને વપરાશની વસ્તુઓની સી.આઈ.એફ. કિંમત / સૌથી નીચી સ્વીકાર્ય વિદેશી ટેન્ડર કરેલ સી.આઈ.એફ. કિંમત

આંતરિક મૂલ્ય = -----

સૌથી નીચી સ્વીકાર્ય વિદેશી ટેન્ડરની સી.આઈ.એફ. કિંમત

સ્વદેશી ઉત્પાદકને મળવાપાત્ર પ્રાઈસ પ્રેફરન્સ નીચે મુજબ રહેશે:

આંતરિક મૂલ્યનું પ્રમાણ

પ્રાઈસ પ્રેફરન્સનું પ્રમાણ

૧. ૨૦% સુધી

શૂન્ય

૨. ૨૦% થી વધુ ૫૦% સુધી

૧૫% સુધી

૩. ૫૦% થી વધુ અને ૭૦% સુધી

૨૫% સુધી

૪. ૭૦% થી વધુ

૩૫% સુધી

૨.૬ બિડરે અપરિવર્તિત કિંમત (ફર્મ પ્રાઈસ) ટાંકવાની રહેશે અને તેઓ આ ટેન્ડર અથવા તેના કોઈપણ વિસ્તરણ સામે કામ પૂર્ણ ન કરે ત્યાં સુધી કોઈપણ આધારે કોઈપણ વધારા (એસ્કેલેશન) વિના આ કિંમત અપરિવર્તિત રાખવા માટે બંધાયેલા રહેશે.

૨.૭ કિંમતો બિડરના દેશના ચલણમાં આપવાની રહેશે. જો બિડર આ ખર્ચનો એક ભાગ તેની બિડમાં દર્શાવેલ ચલણ સિવાયના અન્ય ચલણમાં થવાની અપેક્ષા રાખતો હોય, અને તેની બિડમાં તેમ દર્શાવે, તો તે મુજબ ખર્ચવામાં આવેલી કિંમતોના સંબંધિત ભાગની ચુકવણી આ અન્ય ચલણમાં કરવામાં

આવશે.

૬.૨ જો બે અથવા વધુ આંતરિક બિડર્સ દ્વારા ટાંકવામાં આવેલી કિંમત પ્રાઈસ પ્રેક્ચરન્સ મર્યાદાની અંદર હોય અને કોન્ટ્રાક્ટ આપવા માટે માત્ર ભારતીય બિડર્સ જ સ્પર્ધામાં રહે, તો આવી આંતરિક બિડ્સના સાપેક્ષ વળતરના હેતુ માટે તેમની બિડના વિદેશી ટૂંકિયામણના ઘટકને ૨૫% ના ફેક્ટર દ્વારા લોડ કરવામાં આવશે. આંતરિક બિડર્સ પ્રાઈસ શિડ્યુલમાં કિંમતો ટાંકવી અને તેમની ઓફરમાં આયાત સામગ્રી દર્શાવવી જરૂરી છે. જો ઓફરમાં કોઈ આયાત સામગ્રી ન હોય તો તેને ખાસ કરીને "શૂન્ય" તરીકે દર્શાવવી જોઈએ.

"૧૨. (૧) કમિશન એનેક્ચર-ટુ માં દર્શાવ્યા મુજબ ઓફશોર સપ્લાય માટે તમામ સર્વિસમાવેશી રૂ. ૧૪૯ પ્રતિ એમ૩ ના દરે હિલિયમ માટે ચૂકવણી કરશે.

(૨) સામગ્રી પ્રાપ્ત થયા પછી તરત જ નીચેના સહાયક દસ્તાવેજો સાથેનું ઇન્વોઈસ ત્રણ નકલમાં કમિશન દ્વારા ડીજીએમ (એક્ઝેક્યુટિવ), ૭૧૨ બી, વસુધરા ભવન, બાંદ્રા (ઈ), બોમ્બે-૪૦૦ ૦૫૧ ને સબમિટ કરવાનું રહેશે.

એ) કમિશનના પ્રતિનિધિ દ્વારા યોગ્ય રીતે પ્રમાણિત કરાયેલ પ્રાપ્ત ગેસનો જથ્થો.

બી) ગેસની શુદ્ધતા દર્શાવતો ગેસ કોમેટોગ્રાફનો કમ્પ્યુટર વિશ્લેષણ અહેવાલ."

"૨૧. આબિટ્રેશન (મધ્યસ્થતા)

જો આ દસ્તાવેજના સંબંધમાં અથવા તેમાં સમાવિષ્ટ કોઈપણ બાબત અંગે અથવા આ દસ્તાવેજમાંથી ઉદ્ભવતા અથવા તે હેઠળ પક્ષકારોના અધિકારો, જવાબદારીઓ અથવા ફરજો અંગે પક્ષકારો વચ્ચે કોઈપણ સમયે કોઈ વિવાદ, મતભેદ અથવા પ્રશ્ન ઉભો થાય જે પક્ષકારો દ્વારા પરસ્પર ઉકેલી શકાય તેમ ન હોય, તો તેને આબિટ્રેશન માટે મોકલવામાં આવશે, જેની કાર્યવાહી આબિટ્રેટર્સની નિમણૂક કરવાના ઈરાદાની નોટિસ મળ્યાના ત્રીસ (૩૦) દિવસની અંદર બોમ્બે, ભારત ખાતે યોજાશે.

દરેક પક્ષ પોતાની પસંદગીના એક આબિટ્રેટરની નિમણૂક કરશે અને બીજા પક્ષને જાણ કરશે. આબિટ્રેશનની શરૂઆત કરતા પહેલા, બંને આબિટ્રેટર્સ અમ્પાયરની નિમણૂક કરશે. જો પક્ષકારોમાંથી કોઈ પણ આ સંબંધમાં સામા પક્ષ તરફથી નોટિસ મળ્યાની તારીખથી ત્રીસ (૩૦) દિવસની અંદર તેના આબિટ્રેટરની નિમણૂક કરવામાં નિષ્ફળ જાય અથવા બંને આબિટ્રેટર્સ અમ્પાયરની નિમણૂક કરવામાં નિષ્ફળ જાય, તો ભારતના સુપ્રીમ કોર્ટના મુખ્ય ન્યાયાધીશ કેસના સંજોગો અનુસાર આબિટ્રેટર અને/અથવા અમ્પાયરની નિમણૂક કરશે.

આબિટ્રેશનનો નિર્ણય અને જો આબિટ્રેટર્સ સંમત નિર્ણય પર પહોંચવામાં નિષ્ફળ જાય તેવા સંજોગોમાં અમ્પાયરનો નિર્ણય અંતિમ અને અહીંના પક્ષકારો માટે બંધનકર્તા રહેશે.

આબિટ્રેશનની કાર્યવાહી ઇન્ડિયન આબિટ્રેશન એક્ટ, ૧૯૪૦ (ભારતીય મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૪૦) ની જોગવાઈઓ અને તે હેઠળ સમયાંતરે સુધારાયેલા નિયમો અનુસાર યોજાશે.

કેસના સંજોગો અનુસાર આબિટ્રેટર અથવા અમ્પાયર નક્કી કરશે કે આબિટ્રેટર્સ અથવા અમ્પાયરની ફી તેમજ આબિટ્રેશનમાં થયેલો ખર્ચ કોના દ્વારા અને કયા પ્રમાણમાં ભોગવવામાં આવશે.

આબિટ્રેટર અથવા અમ્પાયર પક્ષકારોની સંમતિથી તેમનો ચુકાદો (એવોર્ડ) આપવા અને પ્રકાશિત કરવા માટે સમયાંતરે સમય વધારી શકે છે. આબિટ્રેશન અંગ્રેજી ભાષામાં ચલાવવામાં આવશે અને કોઈપણ પક્ષનું પ્રતિનિધિત્વ ભારતમાં વકીલાત કરવા માટે લાયક ન હોય તેવી વ્યક્તિઓ દ્વારા કરી શકાશે."

"૨૩. ભારત સરકાર અથવા જાહેર સંસ્થાના ભારતીય આવકવેરા અધિનિયમો, નિયમો અથવા નિયમનો સહિતના કોઈપણ અધિનિયમ અથવા કાયદામાં કોઈપણ ફેરફાર અથવા સુધારો અથવા ભારત સરકાર અથવા જાહેર સંસ્થા દ્વારા કોઈપણ ઉક્ત અધિનિયમ અથવા કાયદા, નિયમો કે નિયમનોના અર્થઘટન અથવા અમલીકરણમાં કોઈ ફેરફાર, જે આ કોન્ટ્રાક્ટ માટે અંતિમ પ્રાઈસ બિડ સબમિટ કરવા માટે કમિશન દ્વારા સૂચવવામાં આવેલી તારીખ પછી અમલમાં આવે છે અને જેના પરિણામે કોન્ટ્રાક્ટ હેઠળના કાર્યોના ખર્ચમાં વધારો થાય છે, તો કમિશનના સંતોષ મુજબ દસ્તાવેજી પુરાવા રજૂ કરવાને આધીન કમિશન દ્વારા તે વધેલા ખર્ચ ચૂકવવામાં આવશે, જે મર્યાદા સુધી તે ઉપર જણાવ્યા મુજબના આવા ફેરફાર અથવા સુધારાને સીધેસીધું આભારી હોય. તે જ રીતે, જો કોઈ સરકાર અથવા જાહેર સંસ્થાના ભારતીય આવકવેરા અધિનિયમો, નિયમો અથવા નિયમન સહિતના કોઈપણ અધિનિયમ અથવા કાયદામાં કોઈ ફેરફાર કે સુધારો અથવા ભારત સરકાર કે જાહેર સંસ્થા દ્વારા કોઈપણ ઉક્ત અધિનિયમ અથવા કાયદા, નિયમો કે નિયમનોના અર્થઘટન અથવા અમલીકરણમાં કોઈ ફેરફાર આ કોન્ટ્રાક્ટ માટે અંતિમ પ્રાઈસ બિડ સબમિટ કરવા માટે કમિશન દ્વારા સૂચવવામાં આવેલી તારીખ પછી અમલમાં આવે છે અને જેના પરિણામે ટેક્સ (વ્યક્તિગત ટેક્સ સિવાય), ડ્યુટીની ઘટેલી જવાબદારી દ્વારા પ્રોજેક્ટના ખર્ચમાં કોઈ ઘટાડો થાય છે, તો કોન્ટ્રાક્ટરે આવા ઘટેલા ખર્ચ, ટેક્સ અથવા ડ્યુટીના લાભો કમિશનને આપવાના રહેશે.

ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ હોવા છતાં, કંપની નીચેના સંબંધમાં કોઈ જવાબદારી ભોગવશે નહીં:

૧) વ્યક્તિગત ટેક્સ, કર્સ્ટમ્સ ક્યુટી અને કોર્પોરેટ ટેક્સ".

અપીલકર્તાના દાવાના નિવેદનના સંબંધિત ફક્રાઓ:

તેના દાવાના નિવેદનમાં, અપીલકર્તાએ અન્ય બાબતોની સાથે દલીલ કરી હતી:

"...દાવેદાર પાસે એવું માનવાને કારણ છે કે ઉત્તરદાતાની બોમ્બે પ્રાદેશિક કચેરીએ ભલામણ કરી હતી કે ઉત્તરદાતાને આવી ચુકવણીઓ કરવામાં આવે કારણ કે તેઓ યોગ્ય રીતે માનતા હતા કે આવી ચુકવણીઓ કોન્ટ્રાક્ટની શરતો હેઠળ દાવેદારને કાયદેસર રીતે મળવાપાત્ર હતી.

કોન્ટ્રાક્ટની શરતો હેઠળ જ ઉક્ત રકમ દાવેદારને મળવાપાત્ર હતી તે કારણ સિવાય, પેટ્રોલિયમ અને કુદરતી ગેસ મંત્રાલય દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલ તારીખ ૨૫/૦૯/૧૯૮૯ ના જાહેરનામા નંબર ડી-૧૯૦૧૧/૭/૮૭-

ઓએનજી-યુએ(ઈઓ) માં સમાવિષ્ટ આંતરિક માર્ગદર્શિકલ નક્કી કરતા ભારત સરકારના જાહેરનામા દ્વારા પણ તેને સમર્થન મળે છે. આ જાહેરનામાની નકલ દસ્તાવેજ નંબર ૨૭ પર મૂકવામાં આવી છે અને તેની સંબંધિત સામગ્રી અહીં નીચે પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવી છે :-

"હવે એવો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે કે... ભારતીય બિઝનેસ વિદેશી ટૂંકિયામણા ઘટકને વાસ્તવિક ચુકવણીના હેતુઓ માટે વિદેશી ચલણમાં ટાંકવાની મંજૂરી આપી શકાય છે અને આયાતી પુરવઠા માટે વાસ્તવિક ચુકવણીની તારીખે બીસી સેલિંગ રેટ મુજબ વિદેશી ટૂંકિયામણા ઘટકની સમકક્ષ રૂપિયામાં વાસ્તવિક ચુકવણી કરી શકાશે."

ત્યારબાદ, સામાવાળાએ ઉપરોક્ત મંત્રાલયના જાહેરનામાના પાલનમાં તારીખ ૦૮/૧૧/૧૯૮૯ નો પરિપત્ર નંબર ૭૪/૮૯ બહાર પાડ્યો હતો, જેની નકલ દસ્તાવેજોમાં છે. આ પરિપત્ર તમામ પ્રદેશોમાં લાગુ કરવાનો હતો અને તમામ કોન્ટ્રાક્ટ્સને લાગુ પડતો હતો."

ઉક્ત દાવાના નિવેદનમાં અપીલકર્તાએ, અન્ય બાબતોની સાથે, આનિટ્રેટર સમક્ષ નીચે મુજબની રજૂઆતો કરી હતી:

"૨. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વિદેશી હૂંડિયામણના દરની વધઘટને કારણે કિંમતમાં ફેરફાર/વધારો થયો નથી અને થઈ શકે નહીં. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આ કોન્ટ્રાક્ટને સંબંધિત અપરિવર્તિત કિંમત રૂપિયા અને ડોલરમાં દર્શાવવામાં આવેલી સંયુક્ત કિંમત હતી અને તે જ દાવેદાર દ્વારા અપરિવર્તિત રાખવામાં આવી હતી અને રાખવામાં આવી છે. દાવેદાર કોઈ વધારાનો લાભ કે નફો મેળવવા ઈચ્છતા નથી પરંતુ માત્ર કોન્ટ્રાક્ટના ચોક્કસ અવેજની વસૂલાત કરવા ઈચ્છે છે.

૩. મંત્રાલયના તારીખ ૨૫/૦૯/૧૯૮૯ ના જાહેરનામાને કાયદાકીય પીઠબળ છે અને સામાવાળા તેના ઉદ્દેશ્યમાં કાર્ય કરવા માટે હકદાર નથી.

૫. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આ જ ઉત્તરદાતાએ આ કોન્ટ્રાક્ટ પૂર્ણ થતાં પહેલાં અન્ય સપ્લાયર્સ સાથે કરેલા કોન્ટ્રાક્ટમાં આ જાહેરનામું જે રીતે લાગુ થવું જોઈતું હતું તે રીતે લાગુ કર્યું છે અને અન્ય વિવિધ સપ્લાયર્સને યોગ્ય લાભ આપ્યો છે. એ પણ નોંધપાત્ર છે કે ઉત્તરદાતાએ ત્યારબાદના કોન્ટ્રાક્ટમાં દાવેદારના લાભ માટે ઉક્ત જાહેરનામું લાગુ કરવામાં કોઈ સંકોચ અનુભવ્યો નથી.

૬. ઉપર જે જણાવ્યું છે તેને કોઈ પૂર્વગ્રહ વિના, વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં

આવે છે કે દાવેદાર અને સામાવાળા વચ્ચેનો કોન્ટ્રાક્ટ જાહેરનામું બહાર પાડ્યા પછી પૂર્ણ થયો હતો અને તેથી, જાહેરનામું અમલમાં આવ્યાની તારીખ ત્યારપછીની હોવાનું અર્થઘટન કરવાનો ઉત્તરદાતાનો કોઈપણ પ્રયાસ ગેરસમજભર્યો અને હકીકતલક્ષી રીતે ખોટો છે.

૭. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, ૧૯૩૪ ની કલમ ૪૦ હેઠળ રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાને આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને અને ભારત સરકાર દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્દેશો પર અમલમાં આવેલી વિદેશી હૂંડિયામણના દરની વધઘટને સંપૂર્ણ કાયદાકીય પીઠબળ છે. સ્થિતિ આવી હોવાથી, તેનાથી ઉદ્ભવતો કોઈપણ ફેરફાર ટેન્ડર દસ્તાવેજની કલમ ૨૩ હેઠળ સ્પષ્ટપણે આવરી લેવામાં આવ્યો છે. તેમ હોવાથી, સામાવાળા કોન્ટ્રાક્ટ હેઠળ આવા હૂંડિયામણ દરની વધઘટથી ઉદ્ભવતા આવા વધેલા ખર્ચ માટે દાવેદારને વળતર આપવા માટે બંધાયેલા છે. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે કોઈ કારણો દર્શાવ્યા વિના દાવેદારને વળતર આપવાનો ઉત્તરદાતાનો ઇનકાર પોતે જ મનસ્વી છે.

૮. ...કોન્ટ્રાક્ટનું એવું કોઈ પણ અર્થઘટન જેમાં વિદેશી સપ્લાયર્સને વર્તમાન દરે વિદેશી ચલણમાં ચૂકવણી કરવામાં આવશે જ્યારે ભારતીય સપ્લાયર્સને પ્રાઈસ બિડ સબમિટ કરવાની તારીખે પ્રવર્તતા વિદેશી હૂંડિયામણના દરે ચૂકવણી

કરવામાં આવશે, તે ભારતીય સપ્લાયર્સ વચ્ચે ભેદભાવ રાખશે કારણ કે ભારતીય રૂપિયા સામે ડોલરના મૂલ્યમાં કોઈપણ વધારો ભારતીય સપ્લાયર્સના કોસ્ટિંગ (ખર્ચ ગણતરી) ને નષ્ટ કરશે. દાવેદાર જણાવે છે કે કોન્ટ્રાક્ટનું આ અર્થઘટન ભારતીય સપ્લાયર્સ પ્રત્યે ભેદભાવપૂર્ણ છે, જાહેર નીતિનું ઉલ્લંઘન કરનારું છે અને સરકારની જાહેર કરેલી માર્ગદર્શિકા, ઉદ્દેશ્યો અને હેતુઓની વિરુદ્ધ છે."

આર્બિટ્રેટર્સ સમક્ષના મુદ્દાઓ:

સામાવાળાએ તેમના પ્રત્યુત્તરમાં અપીલકર્તાની ઉપરોક્ત દલીલોનો વિરોધ કર્યો હોવાથી, અહીં અપીલકર્તા દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા નીચેના મુદ્દાઓ વિજ્ઞાન આર્બિટ્રેટર્સની વિચારણા માટે આવ્યા હતા.

"૧. શું કોન્ટ્રાક્ટની શરતોનું યોગ્ય અર્થઘટન દાવેદારને પ્રાઈસ બિડ સબમિટ કરવાની તારીખ અને તમામ સપ્લાય પૂર્ણ થવા વચ્ચેના વિદેશી ટૂંડિયામણ દરના ફેરફારોથી ઉદ્ભવતા તમામ પરિણામો માટે વળતર મેળવવા માટે હકદાર બનાવે છે.

૨. શું, આ ઉપરાંત અથવા વૈકલ્પિક રીતે, દાવેદાર ટેન્ડર દસ્તાવેજની કલમ ૨૩ હેઠળ, પ્રાઈસ બિડ સબમિટ કરવાની તારીખ અને તમામ સપ્લાય પૂર્ણ થવા વચ્ચેના તમામ હૂંડિયામણ દરના ફેરફારો માટે વળતર મેળવવા માટે હકદાર છે.

૩. શું, વૈકલ્પિક રીતે, સામાવાળા દાવેદારની તરફેણમાં તારીખ ૨૫/૦૯/૧૯૮૯ ના મંત્રાલયના જાહેરનામામાં સમાવિષ્ટ સૂચિત રાજ્ય નીતિનો અમલ કરવા માટે બંધાયેલા છે.

૪. શું, ઉત્તરદાતાનો તારીખ ૦૮/૧૧/૧૯૮૯ નો પરિપત્ર નંબર ૭૪/૮૯ ઉત્તરદાતાને તેનાથી વિપરીત કોન્ટ્રાક્ટના કોઈપણ અર્થઘટન કરતા અટકાવે છે."

ચુકાદો (એવોર્ડ):

પડકારવામાં આવેલા ચુકાદાના કારણે, વિદ્વાન આર્બિટ્રેટર્સે ઠરાવ્યું:

"૧. અમે ઠરાવીએ છીએ કે દાવેદારો ભારતીય રૂપિયાના અવમૂલ્યનની સંબંધિત તારીખો, એટલે કે ૦૮/૦૭/૧૯૯૧ અને ૨૮/૦૨/૧૯૯૮ થી ઉત્તરદાતાઓ દ્વારા દાવેદારોને કરવામાં આવેલી ચુકવણીના સંબંધમાં વિદેશી હૂંડિયામણ દરની વધઘટથી ઉદ્ભવતા ખર્ચમાં વધારા માટે વળતર મેળવવા હકદાર છે અને ઉક્ત

તારીખો પહેલાં કરવામાં આવેલી ચુકવણીઓ પર નહીં. તદનુસાર અમે નિર્દેશ આપીએ છીએ કે સામાવાળા દાવેદારોને તેમના ઉપરોક્ત ત્રણ ઇન્વોઇસ હેઠળના તેમના દાવાના સંપૂર્ણ અને અંતિમ પતાવટ પેટે માત્ર રૂ. ૧,૦૩,૪૧,૩૦૯ (શબ્દોમાં રૂપિયા એક કરોડ ત્રણ લાખ એકતાલીસ હજાર ત્રણસો નવ) (તારીખ ૦૯/૧૦/૧૯૯૧ ના ઇન્વોઇસ હેઠળ રૂ. ૨૪,૯૭,૯૦૫, તારીખ ૧૫/૦૧/૧૯૯૮ ના ઇન્વોઇસ હેઠળ રૂ. ૨૫,૨૦,૧૬૦ અને તારીખ ૨૨/૦૬/૧૯૯૮ ના ઇન્વોઇસ હેઠળ રૂ. ૫૩,૨૩,૨૪૧) ચૂકવે.

૨. ઉત્તરદાતાઓ દાવેદારોને ઉક્ત ઇન્વોઇસ હેઠળ તેમને મંજૂર કરાયેલી ઉપરોક્ત ત્રણ રકમ પર તે ઇન્વોઇસની સંબંધિત તારીખોથી આ ચુકાદાની તારીખ સુધી વાર્ષિક ૧૮૫ ના દરે વ્યાજ પણ ચૂકવે."

સામાવાળા દ્વારા ચુકાદા સામે વાંધાઓ:

(૧) કોન્ટ્રાક્ટની શરતોને ધ્યાનમાં લેતા આબિટ્રેશનની વિષયવસ્તુ આબિટ્રેશનને પાત્ર ન હતી;

(૨) અપીલકર્તા કિંમતમાં કોઈ વધારા (એસ્કેલેશન) માટે હકદાર ન હતા.

પડકારવામાં આવેલ ચુકાદો:

હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે ચુકાદો રદ બાતલ ઠરાવ્યો હતો કે તે અધિકારક્ષેત્ર વિનાનો હતો, જેના માટે બે પ્રશ્નો ઘડવામાં આવ્યા હતા.

(એ) શું સામાવાળા દ્વારા રજૂ કરાયેલા પ્રકારનો દાવો કોન્ટ્રાક્ટ હેઠળ સ્પષ્ટપણે પ્રતિબંધિત છે?

(બી) શું કોન્ટ્રાક્ટમાં એવી કોઈ કલમ છે, જે હેઠળ આવો દાવો રજૂ કરી શકાય?

અદાલતનું તારણ:

ઘડવામાં આવેલા પ્રશ્નો સ્વ-વિરોધાભાસી અને અસંગત છે. જ્યારે પ્રશ્ન (એ) ઘડવામાં ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા સાચો અભિગમ અપનાવવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે પ્રશ્ન (બી) ઘડવામાં ખોટો અભિગમ અપનાવવામાં આવ્યો હતો. એ બાબત વિવાદમાં નથી કે ત્રણ અલગ-અલગ પ્રકારની બિડ્સ હતી; જે ટેન્ડર આમંત્રિત કરતી નોટિસની શરતો અનુસાર કરવાની જરૂરી હતી: (આઈ) વિદેશી બિડર્સ દ્વારા; (આઈઆઈ) ભારતીય બિડર્સ દ્વારા કે જેમણે આયાત કરવાની

જરૂર હોવાને કારણે તેના માટે વિદેશી ટૂંડિયામણના ઘટક સાથે ભારતીય કિંમત ટાંકી હતી; (આઈઆઈઆઈ) વિદેશી ટૂંડિયામણના ઘટક વિના માત્ર ભારતીય રૂપિયામાં ચૂકવવાપાત્ર.

આબિટ્રેટર્સ સમક્ષ કોન્ટ્રાક્ટ કરારના અર્થઘટન ઉપરાંત, અન્ય બાબતોની સાથે, જે પ્રશ્નો ઉભા થયા હતા તે હતા: (એ) કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા તારીખ ૨૫/૦૯/૧૯૮૯ ના પરિપત્ર પત્રની અસર અને આશય: (બી) સમાન પરિસ્થિતિ ધરાવતી વ્યક્તિઓને ચૂકવણી કરવામાં ઉત્તરદાતાનું વર્તન.

દસ્તાવેજના અર્થઘટનથી ક્યારેક મોટી સમસ્યા ઊભી થાય છે.

જસ્ટિસ ફ્રેન્કફર્ટરએ કહ્યું હતું કે: "કોઈ દસ્તાવેજનો શાબ્દિક અર્થ કાઢવા કરતાં તેને ખોટી રીતે વાંચવાનો બીજો કોઈ ચોક્કસ રસ્તો નથી." મેસેચ્યુસેટ્સ બી. એન્ડ ઇન્સ્યોરન્સ કંપની વિરુદ્ધ યુ.એસ. [૧૯૫૬] ૩૫૨ યુએસ ૧૨૮ પાના નં. ૧૩૮ પર.

જો કે, અમે, જેની થોડી વાર પછી વિગતવાર ચર્ચા કરવામાં આવી છે તેમ, કોન્ટ્રાક્ટ કરારની સંબંધિત કલમોના સાચા આશય અને અર્થ સાથે કડક રીતે

સંબંધિત નથી. અમારી ચિંતા માત્ર એ જોવાની છે કે શું વિદ્વાન આબિટ્રેટર્સે ચુકાદો આપવામાં તેમના અધિકારક્ષેત્રની મર્યાદા વટાવી દીધી છે.

વિદ્વાન આબિટ્રેટર્સે, જેમ કે અગાઉ નોંધ્યું છે તેમ, ચુકાદો આપતી વખતે પક્ષકારોની પરસ્પરની રજૂઆતો સહિત દસ્તાવેજો તેમજ સંજોગોવશાત પુરાવાઓને ધ્યાનમાં લીધા હતા. આ એક સામાન્ય સિદ્ધાંત છે કે કોન્ટ્રાક્ટની શરતો સ્પષ્ટ અથવા ગર્ભિત હોઈ શકે છે. કોન્ટ્રાક્ટના અર્થઘટનની બાબતમાં પક્ષકારોનું વર્તન પણ એક સુસંગત પરિબળ રહેશે.

ખરદાહ કંપની લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) માં, આ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું:

"...અમે સંમત છીએ કે જ્યારે કોઈ કોન્ટ્રાક્ટ લેખિતમાં તૈયાર કરવામાં આવ્યો હોય ત્યારે પક્ષકારો વચ્ચેના કરારની શરતો નક્કી કરવા માટે આપણે માત્ર તે લખાણ તરફ જ જોવું જોઈએ પરંતુ આનાથી એવું ફલિત થતું નથી કે દસ્તાવેજમાં જે સ્પષ્ટપણે અને એટલા શબ્દોમાં જણાવવામાં આવ્યું છે તે જ પક્ષકારો વચ્ચેના કોન્ટ્રાક્ટની શરત બની શકે છે. જો સમગ્ર દસ્તાવેજના વાંચન પરથી, તેમાં વાસ્તવમાં વપરાયેલા શબ્દો પરથી વ્યાજબી રીતે એવું અનુમાન લગાવી શકાય કે પક્ષકારો કોઈ ચોક્કસ શરત પર સંમત થયા હતા, તો કાયદામાં એવું કંઈ નથી જે તેમને તે શરત રજૂ

કરવાથી અટકાવે. કોન્ટ્રાક્ટની શરતો સ્પષ્ટ હોઈ શકે છે અથવા જે વ્યક્ત કરવામાં આવી છે તેમાંથી ગર્ભિત હોઈ શકે છે. તે આખરે કોન્ટ્રાક્ટના અર્થઘટનનો પ્રશ્ન છે. અને ફરીથી એ સારી રીતે સ્થાપિત છે કે કોન્ટ્રાક્ટનું અર્થઘટન કરતી વખતે આસપાસના સંજોગોને ધ્યાનમાં લેવું કાયદેસર રહેશે...."

તેથી, આર્બિટ્રેશન કરારના વ્યાપક સ્વરૂપ, વ્યાપ્તિ અને ક્ષેત્રને ધ્યાનમાં લેતા કોન્ટ્રાક્ટ કરારનું અર્થઘટન વિદ્વાન આર્બિટ્રેટર્સના અધિકારક્ષેત્રમાં હતું અને તેથી, પક્ષકારોના વર્તનની સાથે સંજોગોવશાત પુરાવાઓને પણ ધ્યાનમાં લઈને ચુકાદો પસાર કરવામાં તેઓ ગેરમાર્ગે દોરાયા હોવાનું કહી શકાય નહીં.

રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટની કલમ ૪૦ હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલા જાહેરનામાના સંદર્ભમાં કોન્ટ્રાક્ટની કલમ ૨૩ ના અર્થઘટન અંગેનો વિવાદ પણ તેમની વિચારણા હેઠળ આવ્યો હતો. કાયદાનો આવો પ્રશ્ન પણ, સામાન્ય સિદ્ધાંત મુજબ, આર્બિટ્રેશનને પાત્ર છે અને અપીલકર્તા દ્વારા ખાસ કરીને ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો. વિદ્વાન આર્બિટ્રેટર્સ એ પ્રશ્ન પર વિચાર કરવા માટે વધુ હકદાર હતા કે શું અપીલકર્તા સાથે ભેદભાવ કરવામાં આવ્યો હતો કારણ કે સામાવાળા દ્વારા સમાન દાવાઓ મંજૂર કરવામાં આવ્યા છે.

સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. વિરુદ્ધ એલાઈડ કન્સ્ટ્રક્શન્સ, [૨૦૦૩] ૬ સ્કેલ ૨૬૫ માં,
આ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે:

"...કરારનું અર્થઘટન, તે સામાન્ય બાબત છે કે, તે લવાદે નક્કી કરવાની બાબત છે (જુઓ મેસર્સ સુદર્શન ટ્રેડિંગ કંપની વિરુદ્ધ કેરળ સરકાર, એઆઈઆર (૧૯૮૯) એસસી ૮૯૦). પંચયુકાદો રદ કરવા માટેની જોગવાઈ કરતી લવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૦ ની કલમ ૩૦ તેની કામગીરીમાં પ્રતિબંધાત્મક છે. જ્યાં સુધી કલમ ૩૦ માં સમાવિષ્ટ એક અથવા બીજી શરત સંતોષાય નહીં, ત્યાં સુધી પંચયુકાદો રદ કરી શકાય નહીં. લવાદ એ પક્ષકારો દ્વારા પસંદ કરાયેલા ન્યાયાધીશ છે અને તેમનો નિર્ણય અંતિમ છે. અદાલત પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરવાથી બાકાત છે. એવા કેસમાં પણ જ્યાં પંચયુકાદામાં કારણો આપવામાં આવ્યા હોય, ત્યાં સુધી અદાલતની હકુમતની અંદર તેમાં હસ્તક્ષેપ ઉપલબ્ધ રહેશે નહીં, જ્યાં સુધી, અલબત્ત, કારણો સંપૂર્ણપણે વિપરીત ન હોય અથવા ચુકાદો કાયદાની ખોટી દરખાસ્ત પર આધારિત ન હોય. રેકૉર્ડના પ્રત્યક્ષ દર્શન પર દેખાતી ભૂલનો અર્થ રેકૉર્ડ પરના દસ્તાવેજો અને સામગ્રીની ગુણવત્તાની ઝીણવટભરી તપાસ હોઈ શકે નહીં. એકવાર એવું જોવા મળે કે લવાદનો અભિપ્રાય બુદ્ધિગ્રાહ્ય છે, તો

અદાલત પોતે હસ્તક્ષેપ કરવાથી દૂર રહેશે..."

કે.આર. રવીન્દ્રનાથન (ઉપરોક્ત) માં, કાયદો નીચેની શરતોમાં નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યો હતો:

"૨. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ નિર્દેશ કરે છે કે વર્તમાન અપીલોમાં વિવાદિત પ્રશ્ન આ અદાલતના હિન્દુસ્તાન કન્સ્ટ્રક્શન કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ જમ્મુ અને કાશ્મીર રાજ્ય, [૧૯૯૨] ૪ એસસીસી ૧૭ ના નિર્ણય દ્વારા સીધો આવરી લેવામાં આવ્યો છે. ખાસ કરીને, તેમણે ચુકાદાના ફકરા ૧૦ અને સુદર્શન ટ્રેડિંગ કંપની કેસ સુદર્શન ટ્રેડિંગ કંપની વિરુદ્ધ કેરળ સરકાર, [૧૯૮૯] ૨ એસસીસી ૩૮ ના નિર્ણયમાંથી લેવામાં આવેલા ભાગ તરફ અમારું ધ્યાન દોર્યું જેમાં એવું કહેવામાં આવ્યું હતું કે કરારનું અર્થઘટન કરવાનો દાવો કરીને અદાલત એવું કહેવાનો બોજ પોતાના પર ન લઈ શકે કે આ કરારની વિરુદ્ધ હતું અને, જેમ કે, હકુમત બહારનું હતું. પ્રસ્તુત કેસમાં અદાલતે બરાબર એ જ કર્યું છે..."

કે.આર. રવીન્દ્રનાથન (ઉપરોક્ત) ને આ અદાલત દ્વારા એચ.પી.વી. સુબ્બા નાયડુ (ઉપરોક્ત) માં અનુસરવામાં આવ્યું છે જેમાં જણાવાયું છે કે

"૪. ચુકાદાનો સંપૂર્ણ ભાર કરારની શરતોની તપાસ કરવા અને તેનું અર્થઘટન કરવા પર છે. જોકે, લવાદ ખંડની શરતો ખૂબ જ વ્યાપક છે. લવાદ ખંડ માત્ર કરારના અર્થઘટનના કોઈપણ પ્રશ્ન પૂરતો મર્યાદિત નથી. તે તેના હેઠળ ઉદ્ભવતી કોઈપણ બાબત અથવા વસ્તુને પણ આવરી લે છે. તેથી, કરારના પરિણામે ઉદ્ભવતા તમામ વિવાદો લવાદ ખંડ દ્વારા આવરી લેવામાં આવશે. લવાદ ખંડની છેલ્લી બે લાઈનો પણ એ સ્પષ્ટ કરે છે કે લવાદ પાસે કોઈપણ પ્રમાણપત્ર, અભિપ્રાય, નિર્ણય, માંગણી અથવા નોટિસ ખોલવા, પુનઃપરીક્ષણ કરવા અને સુધારવાની સત્તા છે સિવાય કે તે બાબતોના સંબંધમાં જે કરાર હેઠળ સ્પષ્ટપણે અપવાદિત છે, અને લવાદ પાસે વિવાદિત તમામ બાબતો નક્કી કરવાની હકુમત છે જે લવાદ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવશે અને જેની નોટિસ આપવામાં આવી હશે.

૫. પ્રસ્તુત કેસમાં પ્રશ્ન હેઠળના તમામ દાવાઓ સ્પષ્ટપણે લવાદને સોંપવામાં આવ્યા હતા અને લવાદ સમક્ષ ઉઠાવવામાં આવ્યા હતા. તેથી, હાઈકોર્ટ કરારની શરતોની તપાસ કરવા અથવા આ દાવાઓ કરારની શરતો દ્વારા આવરી લેવામાં આવ્યા

હતા કે કેમ તે નક્કી કરવાના હેતુથી તેનું અર્થઘટન કરવામાં સાચી ન હતી."

એચ.પી. સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ (ઉપરોક્ત) માં પણ એ જ અભિપ્રાય પુનરાવર્તિત કરવામાં આવ્યો છે. મોટી સંખ્યામાં નિર્ણયોને ધ્યાનમાં લઈને અને કે.આર. રવીન્દ્રનાથન (ઉપરોક્ત) નો સંદર્ભ આપીને, આ અદાલતે ઠરાવ્યું કે અદાલત કરારનું અલગ રીતે અર્થઘટન કરવા માટે અને પછી પંચયુકાદો એવું અવલોકન કરીને રદ કરવા માટે હકદાર રહેશે નહીં કે લવાદ પંચયુકાદો આપવામાં હકુમત ઓળંગી ગયા હતા, જ્યારે લવાદે કરારનું અર્થઘટન કરવાનું હોય, માત્ર એટલા માટે કે બીજો અભિપ્રાય શક્ય છે. એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું:

"૨૬. લવાદે હકુમતની બહાર જઈને કામ કર્યું છે કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે એ જોવાનું રહેશે કે દાવેદાર લવાદ સમક્ષ કોઈ ચોક્કસ વિવાદ અથવા દાવો ઉઠાવી શકે કે કેમ. જો જવાબ હકારાત્મક હોય તો તે સ્પષ્ટ છે કે લવાદ પાસે આવા દાવા સાથે કામ કરવાની હકુમત હશે. બીજી બાજુ જો લવાદ ખંડ અથવા કરારની કોઈ ચોક્કસ શરત અથવા કાયદો દાવેદાર દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા વિવાદ પર નિર્ણય લેવાની અથવા ચુકાદો આપવાની સત્તા લવાદને આપતો નથી અથવા પરવાનગી આપતો નથી અથવા કોઈ ચોક્કસ

વિવાદ કે દાવો ઉઠાવવા પર સ્પષ્ટ પ્રતિબંધ હોય તો તેના સંબંધમાં લવાદ દ્વારા આપવામાં આવેલો કોઈપણ નિર્ણય સ્પષ્ટપણે હકુમતની બહારનો હશે. લવાદે હકુમતની બહાર જઈને કામ કર્યું છે કે કેમ તે શોધવા માટે અદાલતે કરાર તેમજ લવાદની કાર્યવાહીમાં કરવામાં આવેલા દાવાનો નિર્ણય કરવાની લવાદ પાસે હકુમત છે કે કેમ તે જોવાના મર્યાદિત હેતુ માટે લવાદને કરવામાં આવેલા વિવાદના સંદર્ભ સહિતના કેટલાક દસ્તાવેજો જોવાની જરૂર પડી શકે છે."

ફરીથી સુશીલ કુમાર ક્યાન (ઉપરોક્ત) માં, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું:

"...લવાદે તેની હકુમતની બહાર જઈને કામ કર્યું છે કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે એ જોવાનું રહેશે કે દાવેદાર લવાદ સમક્ષ કોઈ ચોક્કસ દાવો ઉઠાવી શકે છે કે કેમ. જો કરારમાં અથવા કાયદામાં કોઈ ચોક્કસ શરત હોય જે પક્ષકારોને લવાદ સમક્ષ મુદ્દો ઉઠાવવાની મંજૂરી આપતી નથી અને જો કરારમાં તે મુદ્દો ઉઠાવવા પર સ્પષ્ટ પ્રતિબંધ હોય, તો તેના સંબંધમાં લવાદ દ્વારા પસાર કરાયેલ પંચયુક્તો તેની હકુમતની બહારનો હશે..."

ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત કેટલાક નિર્ણયો પર અમારા દ્વારા ભારત કોર્ટિંગ કોલ લિમિટેડ

વિરુદ્ધ મેસર્સ અન્નપૂર્ણા કન્સ્ટ્રક્શન, [૨૦૦૩] ૭ સ્કેલ ૨૦ માં વિચારણા કરવામાં આવી છે.

રાજસ્થાન સ્ટેટ માઈન્સ એન્ડ મિનરલ્સ લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) જેના પર શ્રી રોહતગીએ ભારે ભાર મૂક્યો હતો, આ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે લવાદ સમક્ષના વિવાદને હકુમત વિનાનો કહી શકાય નહીં પરંતુ તે પ્રશ્ન પર વિચાર કરવા આગળ વધ્યા કે શું તેમની પાસે ગુકસાની અથવા વળતર મંજૂર કરવાની સત્તા અથવા હકુમત હશે, તે શરતની હાજરીમાં જેમાં જોગવાઈ છે કે કોઈ ભાવવધારો મંજૂર કરવામાં આવશે નહીં અને કોન્ટ્રાક્ટર માત્ર ઉદ્દેશિત સંયુક્ત દરની ચુકવણી મેળવવા માટે હકદાર રહેશે અને કંપની દ્વારા કોન્ટ્રાક્ટરને અન્ય કોઈ અથવા કોઈપણ પ્રકારની કે આઈટમની વધુ ચુકવણી બાકી અને ચૂકવવાપાત્ર રહેશે નહીં.

એવું તારણ કાઢવામાં આવ્યું હતું:

"(એ) જ્યાં લવાદ દ્વારા કારણો આપવામાં આવ્યા હોય, ત્યાં અદાલત માટે એ અનુમાન કરવાનું ખુલ્લું નથી કે લવાદને તેના તારણ પર પહોંચવા માટે શેણે પ્રેરિત કર્યા.

(બી) જ્યાં પંચચુકાદાની શરતો દ્વારા તે જાહેર કરવામાં આવ્યું ન હોય ત્યાં અદાલત માટે તે માનસિક પ્રક્રિયાની તપાસ કરવાનું

સ્વીકાર્ય નથી જેના દ્વારા લવાદ તેમના તારણ પર પહોંચ્યા છે.

(સી) જો લવાદે તેમના નિર્ણય માટે સબમિટ કરેલા વિવાદિત પ્રશ્ન પર તેમના તારણ પર પહોંચવામાં માત્ર હકીકત અથવા કાયદાની ભૂલ કરી હોય તો અદાલત હસ્તક્ષેપ કરી શકતી નથી.

(ડી) જો કાયદાનો કોઈ ચોક્કસ પ્રશ્ન સંદર્ભિત ન કરવામાં આવ્યો હોય, તો તે પ્રશ્ન પર લવાદનો નિર્ણય અંતિમ નથી, ભલે તે તેમની હકુમતની અંદર હોય અને ખરેખર તેમના માટે પ્રાસંગિક રીતે પ્રશ્ન નક્કી કરવો આવશ્યક હોય. એવા કેસમાં જ્યાં પક્ષકારો દ્વારા લવાદની હકુમતને સ્પર્શતા કાયદાના ચોક્કસ પ્રશ્નને લવાદના નિર્ણય માટે સંદર્ભિત કરવામાં આવ્યો હોય, તો પક્ષકારો વચ્ચેના ઉક્ત પ્રશ્ન પર લવાદનું તારણ બંધનકર્તા હોઈ શકે છે.

(ઈ) અબોલ (નોન-સ્પીકિંગ) પંચયુકાદાના કિસ્સામાં, અદાલતની હકુમત મર્યાદિત છે. જો લવાદ તેમની હકુમતની બહાર કામ કરે તો પંચયુકાદો રદ કરી શકાય છે.

(એફ) લવાદ તેમની હકુમતની બહાર ગયા છે કે કેમ તે શોધવા માટે, પક્ષકારો વચ્ચેના કરાર કે જેમાં લવાદ ખંડ શામેલ છે તેનો વિચાર કરવો જરૂરી રહેશે. લવાદનું તેમની હકુમતની બહાર કામ કરવું એ પંચયુકાદાના પ્રત્યક્ષ દર્શન પર દેખાતી ભૂલ કરતાં અલગ આધાર છે.

(જી) લવાદે તેમની હકુમતની બહાર જઈને કામ કર્યું છે કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે એ જોવાનું રહેશે કે દાવેદાર લવાદ સમક્ષ કોઈ ચોક્કસ દાવો ઉઠાવી શકે કે કેમ. જો કરારમાં અથવા કાયદામાં કોઈ ચોક્કસ શરત હોય જે દાવેદાર દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા વિવાદનો નિર્ણય કરવાની લવાદને સત્તા આપતી નથી અથવા પરવાનગી આપતી નથી અથવા કરારમાં ચોક્કસ દાવો ઉઠાવવા પર સ્પષ્ટ પ્રતિબંધ હોય તો તેના સંબંધમાં લવાદ દ્વારા પસાર કરાયેલ પંચયુક્તાદો હકુમતની બહારનો હશે."

આદરપૂર્વક અમે રાજસ્થાન સ્ટેટ માઈન્સ એન્ડ મિનરલ્સ લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) માં આવેલા તારણો સાથે સહમત છીએ.

ઉક્ત કેસમાં તારણનો ખંડ (જી), જે ઉપર ટાંકવામાં આવ્યો છે, તે પ્રસ્તુત કેસમાં લાગુ પડતો નથી કારણ કે એવી કોઈ જોગવાઈ અસ્તિત્વમાં નથી જે દાવેદાર દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા વિવાદનો નિર્ણય કરવાની લવાદને પરવાનગી આપતી નથી અથવા સત્તા આપતી નથી કે કરારમાં આવો દાવો ઉઠાવવા પર કોઈ સ્પષ્ટ પ્રતિબંધ નથી.

આ જ અર્થમાં આ અદાલતનો ફૂડ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા વિરુદ્ધ સુરેન્દ્ર,

દેવેન્દ્ર એન્ડ મહેન્દ્ર ટ્રાન્સપોર્ટ કંપની, [૨૦૦૩] ૪ એસસીસી ૮૦ નો નિર્ણય છે.

શ્યામા ચરણ અગ્રવાલા (ઉપરોક્ત) માં, આ અદાલતે અવલોકન કર્યું:

"૧૯. અદાલતો દ્વારા સ્થાપિત સુસેટલ સિદ્ધાંતોની કસોટી પર પ્રસ્તુત કેસને તપાસતા, અમે એવું માનવા અસમર્થ છીએ કે હાઈકોર્ટે પંચયુકાદામાં હસ્તક્ષેપ કરવામાં તેની હકુમત ઓળંગી છે અથવા પંચયુકાદો રદ કરવા માટે તેનામાં નિહિત હકુમતનો ઉપયોગ કરવામાં નિષ્ફળ રહી છે. જૂના અધિનિયમ હેઠળ લવાદના પંચયુકાદામાં હસ્તક્ષેપના અવકાશને સંચાલિત કરતા સુસેટલ સિદ્ધાંતોની વિરુદ્ધ હાઈકોર્ટનો અભિગમ કહી શકાય નહીં. પ્રથમ આઈટમના સંબંધમાં, પ્રશ્ન એ હતો કે શું કરાર માત્ર સ્થાનિક સ્ત્રોતોમાંથી સ્ટોન એગ્રીગેટ અને સ્ટોન મેટલના ઉપયોગની અપેક્ષા રાખે છે, પુરવઠાનો સ્ત્રોત સંબંધિત ખંડમાં મૌન છે. લવાદનો એવો અભિપ્રાય હતો કે કોન્ટ્રાક્ટરને દૂરના સ્થળોએથી પથ્થરની સામગ્રી મેળવવાની જરૂરિયાત ઊભી થાય તેવી અભૂતપૂર્વ પરિસ્થિતિની કલ્પના કરવામાં આવી ન હતી અને પક્ષકારો એ આધારે આગળ વધ્યા હતા કે આવી સામગ્રી સ્થાનિક

રીતે ઉપલબ્ધ હતી. તેમણે વધુમાં નોંધ્યું કે સંબંધિત ઈજનેરની કચેરીમાં રાખવામાં આવેલ નમૂનો સ્વીકાર્યપણે સ્થાનિક સ્ત્રોતોમાંથી મેળવેલી સામગ્રીનો હતો. કોન્ટ્રાક્ટરના દાવાના સમર્થનમાં ચીફ એન્જિનિયર દ્વારા લખાયેલા પત્ર પર પણ આ સંદર્ભમાં ભરોસો મૂકવામાં આવ્યો હતો. તેથી, આ સંજોગોમાં, લવાદે વ્યાજબી રીતે સંભવિત અભિપ્રાય લીધો હોવાનું કહી શકાય અને તેથી જ્યાં સુધી ૨૪-૧-૧૯૯૪ સુધી સાઈટ પર લાવવામાં આવેલા સ્ટોન એગ્રીગેટ/સ્ટોન મેટલના જથ્થાનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી હાઈકોર્ટે પંચયુકાદો રદ કરવાનો યોગ્ય રીતે ઇનકાર કર્યો હતો. લવાદે દાવાના આ ભાગ પર પંચયુકાદો આપવામાં હકુમતની મર્યાદામાં રહીને કામ કર્યું હતું."

કેસ લો નું વિશ્લેષણ:

ઉપરોક્ત નિર્ણયોમાં નિર્ધારિત કાયદાના સિદ્ધાંતો શંકાને કોઈ સ્થાન આપતા નથી કે અબોલ (નોન-સ્પીકિંગ) પંચયુકાદામાં હસ્તક્ષેપ કરવાની અદાલતની હકુમત મર્યાદિત છે.

ઉપરોક્ત નિર્ણયોનું પરિણામ એ છે કે જો કરાર હેઠળ ઊભા કરાયેલા

પ્રતિબંધ/મનાઈને ધ્યાનમાં લેતા દાવેદારનો દાવો લવાદ યોગ્ય ન હોય, તો અદાલત પંચચુકાદો રદ કરી શકે છે પરંતુ જ્યાં સુધી આવો પ્રતિબંધ/મનાઈ મળી ન આવે ત્યાં સુધી અદાલત અધિનિયમની કલમ ૩૦ હેઠળ તેની હુકમતનો ઉપયોગ કરી શકતી નથી. તેથી, હાઈકોર્ટે ખોટો પ્રશ્ન રજૂ કરીને કાયદાની દ્રષ્ટિએ પોતાની જાતને ગેરમાર્ગે દોરી છે. એ સાચું છે કે જ્યાં આવો પ્રતિબંધ અસ્તિત્વમાં હોય, ત્યાં અદાલત પંચચુકાદો રદ કરવામાં અચકાશે નહીં.

પ્રસ્તુત કેસમાં, અપીલકર્તાએ કિંમતમાં કોઈ વધારો માંગ્યો ન હતો. તેણે માત્ર ડોલરના દરમાં ઉતાર-ચઢાવને કારણે કિંમતમાં થયેલા તફાવતની માંગણી કરી હતી.

એ સાચું છે કે દસ્તાવેજોના અર્થઘટનનો આશરો લઈને, અપીલકર્તા રૂ. ૧૪૯ કરતાં વધુ રકમનો દાવો કરવા માટે હકદાર બન્યો ન હતો પરંતુ, તેથી અપીલકર્તાએ પોતે અન્યાયી રીતે સમૃદ્ધ થયો ન હતો. જો ડોલરની કિંમત ઘટી હોત, તો પ્રતિવાદી તેના તફાવતનો દાવો કરવા હકદાર બન્યા હોત.

અપીલકર્તાએ ટેન્ડર આમંત્રિત કરતી નોટિસની શરતો અનુસાર તેની બિડ્સમાં વિદેશી હૂંડિયામણના ઘટકનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો. તે પ્રતિવાદી દ્વારા પોતે જ એક ચોક્કસ હેતુ માટે માંગવામાં આવ્યું હતું. પક્ષકારો વચ્ચેના કરારનું અર્થઘટન એ

હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કરવું જોઈએ કે પ્રતિવાદી દ્વારા ડોલરના દરમાં ઉતાર-ચઢાવને ધ્યાનમાં રાખવું જરૂરી હતું, એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે ટેન્ડર વૈશ્વિક પ્રકૃતિનું હતું અને પ્રતિવાદીએ વિદેશી ચલણમાં ચૂકવણી કરવાની જરૂર પડે તેવા સંજોગોમાં, તેની અસર ખર્ચના પરિબલ પર પડશે.

ઉપરોક્ત ખંડ ૨.૬ અને ૨.૭ નું અર્થઘટન એવી રીતે કરવું જોઈએ જેથી તે બંનેને અસર આપી શકાય. જ્યારે ખંડ ૨.૬ ભાવવધારા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે; ખંડ ૨.૭ બિડરને વિનિમય દરના ઉતાર-ચઢાવ માટે જવાબદાર બનાવે છે જે કિંમતના ભાવવધારા સમાન નથી અથવા તેમના ખર્ચ મૂલ્યાંકનને ખોરવતું નથી. અપીલકર્તાની બિડમાં બે ઘટકો હતા, એટલે કે, ભારતીય ચલણ ઘટક અને યુએસ ડોલર ઘટક. અપીલકર્તાએ રૂ. ૧૪૯ ની કુલ કિંમતની અંદર \$ ૪.૬૦ નો દાવો કર્યો હતો જે ભારતીય ચલણમાં ચૂકવવાનો હતો. કોઈપણ રીતે, આ દાવાએ ખંડ ૨.૬ નું ઉલ્લંઘન કર્યું નથી. અપીલકર્તાએ માત્ર \$ ૪.૬૦ ના દરે વિદેશી હૂંડિયામણ ઘટકનો દાવો કર્યો હતો અને તેનાથી વધુ નહીં.

બિડર્સ પાસેથી ત્રણ અલગ-અલગ પ્રકારના ક્વોટેશન આમંત્રિત કરવામાં આવ્યા હતા તે હકીકત જ સૂચવે છે કે તેમાંથી દરેકનું અર્થઘટન એવી રીતે કરવું જરૂરી હતું જેથી તે અલગ-અલગ પરિસ્થિતિઓમાં લાગુ થઈ શકે. વિદ્વાન એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ શ્રી રોહતગીની એ રજૂઆત કે જો આવા

પરિબળને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે તો, જે વ્યક્તિએ માત્ર ભારતીય રૂપિયાના સંદર્ભમાં ક્વોટેશન આપ્યું હતું તે ગેરફાયદામાં રહેશે, તે નકારી કાઢવા માટે જણાવવામાં આવ્યું છે. માત્ર ભારતીય ચલણમાં પોતાની બિડ ક્વોટ કરનારા સપ્લાયર્સ ગેરફાયદાનો સામનો કરશે કે નહીં તેનો પ્રશ્ન એ પ્રશ્ન પર આધાર રાખશે કે શું તેઓ સમાન સ્થિતિમાં હતા. એક બિડરે કાચો માલ આયાત કરવો પડી શકે છે; બીજાએ કદાચ ન કરવો પડે. આ પોતે જ એક તફાવત તરફ દોરી જશે. વાસ્તવમાં, જેમણે વિદેશી ટૂંડિયામણ ઘટકની રકમ સાથે બિડ કરી નથી તેમને તે લોકો સાથે સમાન સ્તરે મૂકી શકાય નહીં જેમણે ટેન્ડર આમંત્રિત કરતી નોટિસના અનુસંધાનમાં તેમની બિડમાં ખુલાસો કર્યો હતો કે તેઓએ આયાત કરવી પડશે જેના માટે કિંમતમાં માત્ર વિદેશી ટૂંડિયામણ ઘટક જાહેર કરવો પડ્યો હતો.

વધુમાં, ભારત સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલ તારીખ ૨૫.૯.૧૯૮૯ નો પરિપત્ર પત્ર સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે આવી ચૂકવણીઓ કરવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો. અહીં પક્ષકારો વચ્ચે ઉક્ત તારીખ સુધીમાં કરાર થયો ન હોવાથી, ઉક્ત શરતનો સમાવેશ કરવાના નિર્ણયનો અર્થ એ થશે કે તે ભવિષ્યમાં કરવાના કરારોમાં સામેલ કરવામાં આવશે.

તે વધુમાં વિવાદમાં નથી કે પ્રતિવાદી ભારત સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલા

નિર્દેશોથી બંધાયેલ છે. વાસ્તવમાં તારીખ ૨૧.૫.૧૯૯૦ ના પત્ર પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે કરાર કરવાના હેતુ માટે પણ કેન્દ્ર સરકારની મંજૂરી માંગવામાં આવી હતી અને મંજૂર કરવામાં આવી હતી. કેન્દ્ર સરકારના આવા નિર્દેશને જાહેરનામા દ્વારા કરવાની જરૂર ન હતી કે તેને કાયદાનું બળ હોવાની જરૂર ન હતી કારણ કે આ બાબતમાં પક્ષકારો વચ્ચેનો કરાર સામેલ હતો.

શ્રી રોહતગી તેમની એ દલીલમાં સાચા નથી કે આવી શરતનો એનઆઈટીમાં સમાવેશ કરવો જરૂરી હતો કારણ કે ઉક્ત પત્રના સાદા વાંચન પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે આવી કલમનો ટેન્ડર આમંત્રિત કરતી નોટિસમાં સાવચેતીના ભાગરૂપે સમાવેશ કરવાનો હતો.

જ્યાં સુધી એ દલીલનો સંબંધ છે કે શું રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાની કલમ ૪૦ હેઠળ જારી કરાયેલ નોટિફિકેશન ખર્ચના પરિબળ પર અસર કરતા નિયમો કે વિનિયમો હશે, લવાદ પાસે તેના સંબંધમાં કાયદાના સાચા સિદ્ધાંતોના ઉપયોગને આધીન, તે નક્કી કરવાની હકુમત હતી.

જો એમ માની લેવામાં આવે કે લવાદે તે સંબંધમાં ભૂલ કરી છે, તો પણ એ ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે અપીલકર્તા વતી આવી દલીલ માત્ર એ દર્શાવવાના હેતુથી ઉઠાવવામાં આવી હતી કે પંચચુકાદો આપવા માટે વિદ્વાન લવાદ સમક્ષ

આ બાબતના કેટલાક પાસાઓ ઉદ્ભવ્યા હતા અને તેમાંથી કોઈપણ એક પંચયુકાદાને યોગ્ય ઠેરવવા માટે પૂરતું હશે.

અદાલતે, કાયદાની એ દરખાસ્તને ધ્યાનમાં રાખીને કે લવાદની હકુમત માત્ર એવા કિસ્સામાં જ નાબૂદ થશે જ્યાં કરારમાં કોઈ ચોક્કસ દાવો ઉઠાવવા અંગે સ્પષ્ટ પ્રતિબંધ હોય, અનિવાર્યપણે એવું ઠરાવવું જોઈએ કે પંચયુકાદો ટકી શકે તેવો હતો. પ્રસ્તુત કેસમાં આવો કોઈ પ્રતિબંધ અસ્તિત્વમાં ન હોવાથી, તે કાયદાની દ્રષ્ટિએ અમલીકરણ યોગ્ય છે. વધુમાં, જો હાઈકોર્ટના નિર્ણયનો ગુણોત્તર સ્વીકારવામાં આવે, તો તે અદાલત દ્વારા કરારના અર્થઘટન અંગેની સમગ્ર દલીલો ફરી એકવાર સાંભળવા સમાન થશે જે કાયદામાં અસ્વીકાર્ય છે.

લવાદને કાનૂની મુદ્દો નક્કી કરવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું જેમાં કરારનું અર્થઘટન સામેલ હતું. તેથી, લવાદ પંચયુકાદો આપવામાં હકુમતની બહાર ગયા હોવાનું કહી શકાય નહીં.

તારણ:

અમે, ઉપરોક્ત કારણોસર, એવા અભિપ્રાયના છીએ કે હાઈકોર્ટનો ચુકાદો ટકી શકે તેમ નથી.

જોકે, આ બાબતનું એક પાસું અમારા ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે. પ્રતિવાદીએ અપીલકર્તાના દાવાને ૧૪.૭.૧૯૯૨ જેટલા લાંબા સમય પહેલા ફગાવી દીધો હતો ત્યારબાદ પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદો અને મતભેદો લવાદને સોંપવામાં આવ્યા હતા. લવાદે ૧.૩.૧૯૯૩ ના રોજ સંદર્ભ સ્પીકાર્યો અને ૧૩.૮.૧૯૯૩ ના રોજ પંચયુક્તાદો પસાર કર્યો. ઉક્ત પંચયુક્તાદો હાઈકોર્ટ દ્વારા રદ કરવામાં આવ્યો હતો. જો પંચયુક્તાદાનું સંપૂર્ણપણે પાલન કરવાનું હોય, તો પ્રતિવાદીએ વ્યાજ તરીકે મોટી રકમ ચૂકવવી પડશે.

પક્ષકારોને સંપૂર્ણ ન્યાય આપવા માટે, ભારતના બંધારણની કલમ ૧૪૨ હેઠળ અમારી હકુમતનો ઉપયોગ કરીને, અમે એ નિર્દેશ આપવો યોગ્ય માનીએ છીએ કે પંચયુક્તાદા પર વાર્ષિક ૧૮% ના બદલે વાર્ષિક ૬% ના દરે વ્યાજ ચૂકવવામાં આવશે. જોકે, આ આદેશને નઝીર તરીકે ગણવામાં આવશે નહીં.

ઉપરોક્ત કારણોસર, પડકારવામાં આવેલ ચુક્તાદો રદ કરવામાં આવે છે. ઉપરોક્ત સુધારાઓ સાથે અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે. જોકે, કેસના તથ્યો અને સંજોગોમાં, ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ રહેશે નહીં.

બી.કે.એમ.

અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.